

ХУДОЖНЬО-ДИЗАЙНЕРСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРУ МИСТЕЦТВА В АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мельник Н. В., к. арх., доцент кафедри основ архітектури і ДАС

Тюрікова О. М., к. п. н., доцент кафедри основ архітектури і ДАС

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Тел. (048) 732-18-01

Анотація. Авторами розглядаються особливості художньо–дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Аннотация. Авторами рассматриваются особенности художественно–дизайнерской интерпретации произведения искусства в архитектурной среде.

Ключові слова: арт-об’єкт, твір мистецтва, засоби художньо–дизайнерської інтерпретації», арт-дизайн.

Проблема дослідження полягає в формуванні методів моделювання системи специфічних відносин людина–середовище та відповідних засобів художньо–дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Об’єкт дослідження – художньо–дизайнерська діяльність в архітектурному середовищі.

Предмет дослідження – художньо–дизайнерська інтерпретація твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Актуальність теми дослідження обумовлена загальною «дизайнерізацією» сучасного життя. *Середовищний дизайн* розглядається як експансія власного «я» людини на оточуючу дійсність, завдяки чому ця дійсність стає *твором середовищного мистецтва* (А. Іконніков, В. Шимко та ін.). Механізми цього процесу досі не набули своєї теоретичної бази. Емпіричний досвід недостатньо узагальнено та проаналізовано у науковій літературі. Проблеми семіотики, смислоутворення, формоутворення, стилеутворення в середовищі тільки заявлені на рівні теоретичних проблем, потребують створення власної методології та теоретичного обґрунтування [1–5]. Сучасними авторами не розведені поняття «твір мистецтва», «арт–об’єкт», «дизайн–продукт» стосовно середовищних утворень, їхніх складових та структурних компонентів.

Вважаємо актуальними дослідження з приводу формування методик конвертації характерної, певною мірою вираженої оточуючої дійсності та створення умов сприйняття художніх образів, опанування таких методик фахівцями різних творчих спеціальностей. Пріоритетним вбачаємо орієнтування цього напрямку діяльності на сферу

образотворчого мистецтва, професійної підготовки майбутніх художників та дизайнерів. Одним із кроків на шляху вирішення означеної проблеми виступає теоретичне забезпечення методики художньо - дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі. Дослідженню цього питання й присвячена наша стаття «Художньо - дизайнерська інтерпретація твору мистецтва в архітектурному середовищі».

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми: Окремі аспекти

художньо - дизайнерської діяльності в архітектурному середовищі вивчали В. Аронов, В. Глазичев, О. Гутнов, А. Іконніков, А.О. Раппопорт, И. Розенсон, В. Шимко та ін. [1; 4; 6; 8]. Розглянуто гуманістичні, семантичні аспекти діяльності, психологію сприймання середовища, роль твору мистецтва в архітектурному середовищі тощо. В працях В. Дубровського, О. Генисаретського, В. Глазичева, К. Кантора, Г. Щедровицького виведені методологія та засоби аналізу дизайну як системи [4; 10]. Публікації Г. Лоли прояснюють сутність цього феномену в метафізичному, історичному, аналітичному вимірах [4; 7]. Проектна методологія сучасності (інтегральний архітектонічний метод проектування) в сфері дизайну інтер'єру висвітлюється в дослідженнях Л. Зеленова, А. Казаріна, І. Линевич, В. Норенкова, О. Фролова [5; 7; 9]. Теоретичні аспекти середовищного дизайну, особливості та принципи проектування, соціологічні виміри дизайну та інше розглядали Н. Воронов, Г. Минервін, І. Розенсон, В. Сааков, В. Шимко [4; 5; 8; 14].

Дизайн в семіотичному контексті досліджується в працях Е. Жердева, присвячених метафорі як комунікативному засобу. Знаково-комунікативні функції речей аналізує Л. Безмоздин [4; 8]. Методологія смислоутворення представлена трудами Р. Барта, Ж. Бодрійара [1–4].

Проблема дослідження полягає в необхідності побудови теоретичного підґрунтя методики дизайнерської «Я-експансії» автора в сучасному середовищі, що одночасно спрямована на активізацію смислів середовища та надання їм особистісного значення, перетворення середовища з емоційно нейтрального або узагальненого в особистісне, емоційно забарвлене. Звідси виникає мета та завдання нашого дослідження.

Мета полягає в розкритті особливостей художньо-дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Завдання роботи:

- визначити сутність художньо-дизайнерської діяльності в архітектурному середовищі;
- розвести поняття «твір мистецтва» та «арт-об'єкт» в архітектурному середовищі;
- виявити особливості художньо-дизайнерської інтерпретації творів мистецтва в архітектурному середовищі.

Художньо-дизайнерська діяльність в архітектурному середовищі є сферою проектної творчості, яка формує оточення людини в єдності матеріально-фізичних, прагматичних та естетичних установ, факторів та умов (В. Шимко). Об'єктом цієї діяльності є архітектурне середовище, засобами проектування – художньо осмислений синтез предметно-просторових реалій та спосіб життя.

Фахівці [5; 8] вважають, що **особливістю** такої діяльності є підвищена увага до естетичної сторони проектного процесу, інтерес до проблеми синтезу мистецтв в середовищі, . проектного перетворення прагматичних запитів в естетичні цінності, нестандартні форми проектування. Бачення дизайн-процесу крізь призму поняття культури, тобто його розуміння як культуротворчого процесу (Біблер, Б. Гершунський, А. Валицька, Б. Єрасов, А. Коган, М. Каган) [1–3; 6] спрямовує проектну діяльність на створення середовища, всі складові якого наповнені смислами людського існування в площинах як особистісних, так і суспільних.

Тему «*мистецтво в архітектурному середовищі*» не обмежують існуванням як таким та розміщенням твору мистецтва в середовищі [5].

Твір мистецтва розглядається як узагальнююча деталь, що веде до цілісності [6].

Орієнтир – образ, що поєднує об'єктивні та суб'єктивні сторони ситуації – соціально-економічні умови та особистісний спосіб життя. Узагальнений ідеальний образ середовища відповідає образу ідеальної особистості, що склався в культурі, має її риси. Твір мистецтва виступає засобом спілкування, засобом передавання ідей, уявлень, філософських та естетичних, політичних концепцій, засобом формування інтегрального *твору середовищного мистецтва*, що підпорядковує та асимілює пластичні засоби та просторову організацію архітектури. *Твори мистецтва в середовищі* – особливий тип реальності, симбіоз простору і часу у формі художнього образу [6]. Включені до середовища, вони є каталізаторами сприйняття, перетворюють усі форми середовища в систему особистісно значущих образів простору й часу, змінюють характер сприйняття цих форм. Твори мистецтва формують власне середовище, з власним емоційно-естетичним наповненням, часово-просторовою організацією.

Художня діяльність, яка має охоплювати всі виміри реальності, «режисуру» всіх середовищних процесів та структуру їх матеріальної (предметно-просторової) оболонки, визначає *головний ланцюг проблеми мистецтва в середовищі*, з яким пов'язані завдання: стилеутворення, втілення універсальних естетичних цінностей, розробки й опрацювання фундаментальних естетичних установок.

Аналіз практики та публікацій у фахових журналах різного спрямування [5; 7] дозволяє визначити деякі *тенденції* в сфері арт-дизайну середовища:

- виключення стилістичних уніфікацій;
- пріоритет «універсальної функціональності»;
- підтримка новою матеріальною технологією;
- відкидання обмеження щодо двомірності площини, лінійної перспективи тощо;
- орієнтування на динамічність сприйняття трьохвимірної єдності;
- поєднання перспективи з різних точок зору; активне введення рельєфу; експансія живописного простору в архітектурний.

Характерними є також антифункціоналістські тенденції, прагнення «оживлення» середовища, активного діалогу зі споживачем, естетика ескізності, спонтанності. *Художник в сучасному середовищі* виступає як художник, проектувальник, професіонал-ремісник, дизайнер конкретної ситуації, контексту, його естетичні цінності знаходяться у руслі переживань пластичних якостей предметного простору. Це викликає до життя нові компромісні синтетичні форми художньої діяльності [4; 12–14].

Арт-дизайн маніфестує нову парадигму творчості – перетворення в художньому образі нестандартних аспектів матеріальності, маніпулювання інтуїцією, ерудицією, абстрактним мисленням глядача. Суть цього явища Ж. Деррида означив як «призупинення епохи смислу та істини», процес нівелювання меж та бар'єрів, порушення жанрових директив [4].

Арт-об'єкт розглядають як «абстрактну візуальність, у якій зашифровано художнє повідомлення, яке кожного разу по-новому розкривається кожному глядачу [4; 14]. Це є концепція, а не річ (рис. 1), (рис. 2). Сублімація змісту в форму-знак, посередник в процесі художньої комунікації. Це мистецтво – «форма-відчуття».

Характерні прийоми – гіпербола; «погляд зсередини форми», метаморфоза, самоцінність та активність життя форми в просторі; принцип мультиматеріальності (П. Пікассо: робити все із всього підряд) драматургічна архітектоніка; згущений в пластичні об'єкти простір тощо.

Адресатом дизайн-продукту є індивідуум; для арт-об'єкта характерно апелювання до універсальних архетипів та праобразів (міфи, національні концепти, топоси, схеми сприйняття, шаблони мислення та уяви тощо). *Арт-об'єкти* розглядають як симулякри, універсальні естетичні коди, метаоб'єкти-відчуття, що встановлюють міст між особистістю і абсолютом. *Акценти зміщені з процесу створення арт-об'єкту на процес його інтерпретації* [7; 8; 14]. В. Хофман: «первоначальное сырьё этого процесса – произведение искусства, готовый продукт – его истолкование». Сучасний арт-об'єкт перетворився в художнє дійство, актуальний творчий акт (А. Райгородська).

Домінантою стає присутність відсутності, відкритий контекст, що стимулює гру цитатами, постмодерністські змістовні та просторово-часові зміщення.

Форми включення до системи середовища конкретних результатів діяльності мають бути визначені на підставі вирішення цих спільних принципів. Успіх чи невдача залежать від того, наскільки спирається ухвалена модель формування художнього образу середовища на реальну структуру людських відносин та діяльності, наскільки допомагає їх упорядкуванню й гармонізації [14].

Париж. Розміщена на площі біля будинків ділового призначення сучасна скульптура вносить у відкритий простір компонент, позбавлений офіційного ділового контексту, завдяки йому виникає контактна зона відпочинку.

Рис. 1. Художники та дизайнери спроможні запропонувати містянам нові інтерпретації форм та образів без переказу історичних аналогів.

Венеція. Світлова скульптура біля причалу Сан Марко поряд з унікальною пам'яткою минулого виглядає як яскравий знак нового часу.

Гельсинки. В просторі нового пішохідно - велосипедного променаду в період фестивалю влаштовують світові інсталяції.

Рис. 2. В сучасному розмаїтті проявів сучасного мистецтва на міських відкритих просторах особлива роль належить засобам світлового дизайну, які подовжують активне життя міському середовищу також в темний час доби. Відмовляючись від тривіального освітлення міського простору традиційними ліхтарями, дизайнери постійно пропонують нові й нові цікаві технологічні рішення. Фрагменти міського середовища при цьому насичені оригінальними образними характеристиками

Висновки. Змістовний аспект художньо–дизайнерської діяльності в архітектурному

середовищі полягає в синтезі художнього розуміння предметно-просторових реалій та способів життя, проектного перетворення прагматичних запитів в естетичні цінності

Поняття «твір мистецтва» та «арт-об'єкт» не ідентичні.

Твір мистецтва розглядаємо як узагальнюючу цілісну форму, особливий тип реальності, симбіоз простору і часу у формі художнього образу, які формують власне середовище, з власним емоційно-естетичним наповненням, часово-просторовою організацією.

Арт-об'єкт розглядаємо як «абстрактну візуальність, художнє повідомлення, яке кожного разу по новому розкривається кожному глядачу. Арт-об'єкт є носієм універсальних естетичних кодів, на рівні відчуттів, емоцій встановлює міст між особистістю і абсолютом. Сублімація змісту в форму-знак перетворює арт-об'єкт на посередника в процесі художньої комунікації. В проектній діяльності архітектора акценти зміщені з процесу створення арт-об'єкту на процес його інтерпретації у відповідному середовищі. Твір мистецтва за умов такої діяльності переживає перетворення в арт-об'єкт.

Особливості художньо-дизайнерської інтерпретації творів мистецтва в архітектурному середовищі полягають в порушенні усталених норм та стереотипів задля активізації процесу художньої комунікації та формування особистісних естетичних відношень індивідуума та середовища.

Подальших досліджень потребує методика дизайнерської «Я-експансії» в сучасному середовищі, спрямована на активізацію сенсів середовища та надання їм особистісного значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аронов В. Р. Дизайн в культуре XX века: анализ теорет. концепций: автореф. дис... д-ра искусствоведения / Аронов В. Р. – М., 1995. – 38 с.
2. Балла О. Человек и его вещи: к истории бытовой чувственности XX века, или Торжество дизайна // Знание – сила. — 2001. – № 4. — С. 72–82.
3. Барт Р. Мифологии / Ролан Барт; пер. с фр., вступ. ст. и коммент. С. Зенкина. – М.: Акад. проект, 2008. — 351 с.
4. Барсукова Н.И. Дизайн среды в проектной культуре постмодернизма конца XX-начала XXI веков : автореф. дис. ... докт. иск. наук: 17.00.06. – М., 2008.
5. Дизайн архитектурной среды: Учеб.для вузов/ Минервин Г. Б., Ермолаев А. П., Шимко В. Т., Ефимов А. В., Щепетков Н. И., Гаврилина А. А., Кудряшов Н. К. – М.: Архитектура–С, 2007–504с.
6. Иконников А. Искусство, среда, время. – М.: Сов. худ., 1985. – 336 с.
7. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. Публикация на сайте <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z00000946/index.shtm>
8. Михайлов С. М. Дизайн современного города: комплексная организация предметно-пространственной среды (теоретико-методологическая концепция): Автореф. дис....

доктора искусствоведения / С. М. Михайлов. — Москва, 2011: [сайт]: Научная библиотека диссертаций и авторефератов. — URL: [http // HYPERLINK](http://HYPERLINK) [http: // www. dissercat. com / content / dizain-sovremennogo goroda - kompleksnaya - organizatsiya - predmetno - prostranstvennoi-sredy teore # ixzz 3SNMDHwTk](http://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore#ixzz3SNMDHwTk): // [www. dissercat. com / content / dizain - sovremennogo - goroda - kompleksnaya - organizatsiya - predmetno - prostranstvennoi - sredy - teore # ixzz 3SNMDHwTk](http://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore#ixzz3SNMDHwTk) (дата обращения 18.02.2015)

9. Михайлов С. М. Интерактивность как определяющий признак дизайна постиндустриального обществ / С. М. Михайлов: [сайт]. — URL:<http://knu.znate.ru/docs/index-410452.html> (дата обращения 18.02.2015) 12

10. Мосорова Н. Н. Философия дизайна: социально-антропологические проблемы. — Екатеринбург, 2001. — 36 с.

11. Папанек В. Дизайн для реального мира / V. Papenec. Design for the real world. Human Ecology and Social Change. 1984 — изд. Д. Аронов, 2004

12. Розенсон И.А. Основы теории дизайна. — СПб; Питер, 2008. — 219 с.

13. Сидоренко В. Ф. Эстетические концепции в дизайне XX века. Эстетика различия: смысл и абсурд / В. Ф Сидоренко: [сайт]. — URL:<http://prometa.ru/colleague/11/1/1> (дата обращения 10.02.2015)

14. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды. — М.: Архитектура-С, 2006. — 384 с.

15. Среда культурного диалога [Электронный ресурс]. — Режим доступа: [http: // gren – city.su / community – art – sreda – kulturnogo – dialoga /](http://gren-city.su/community-art-sreda-kulturnogo-dialoga/) (дата обращения 23.04.2015).

02.06.2015 г.